

УДК: 330.1:339.1 (045)

*Галина Кучерук, д.е.н. проф.
(завідувач каф. «Логістика» Державного економіко-технологічного університету транспорту»)*

*Марина Галькевич
(старший викладач Кілійського транспортного коледжу Київської державної академії водного транспорту ім. гетьмана П. Конашевича-Сагайдачного)*

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПОТЕНЦІАЛ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ» ТА ЙОГО МІСЦЕ В ТЕОРІЇ КОНКУРЕНЦІЇ

В статті розглянуто основні поняття теорії конкуренції, визначено їх місце, роль та зв'язок з потенціалом конкурентоспроможності підприємств в процесах управління розвитком потенціалом. Поняття «конкурентоспроможність» у сучасних економічних дослідженнях має враховувати спрямованість конкурентної боротьби на споживачів, а також доступність і якість ресурсів. Конкурентоспроможність потенціалу має подвійний характер, що об'єднує у собі як сферу конкурентних відносин, так і наявність стійкості. Зазначається, що конкурентний потенціал підприємства є комплексним та відносним поняттям, його рівень визначається конкурентоспроможністю його складових та взаємозв'язками між ними. Він формується елементами економічного потенціалу, наріщується відповідно до тенденцій в управлінні потенціалом розвитку і реалізується відповідно до конкурентних умов ринку. Таким чином, поняття «управління потенціалом підприємства» визначається як сукупність внутрішніх та зовнішніх економічних можливостей підприємства. Перші формуються під впливом ефективності систем управління ресурсами, виробництва, якості, безпеки, конкурентоспроможності, а зовнішні визначаються рівнем конкуренції ринкового середовища, інноваціями та інформатизацією.

Ключові слова: потенціал конкурентоспроможності, розвиток, теорія конкуренції, підприємство.

© Кучерук Г.Ю., Галькевич М.В., 2015

*Галина Кучерук, д.е.н., проф.
(заведуючий кафедрой «Логистика» Государственного экономико-технологического университета транспорта)*

*Марина Галькевич
(старший преподаватель Килийского транспортного колледжа Киевской государственной академии водного транспорта им. гетьмана П. Конашевича-Сагайдачного)*

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПОНЯТИЯ «ПОТЕНЦИАЛ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ» И ЕГО МЕСТО В ТЕОРИИ КОНКУРЕНЦИИ

В статье рассматриваются основные понятия теории конкуренции, определяются их место, роль и связь с потенциалом конкурентоспособности предприятий в процессах управления развитием потенциала. Понятие «конкурентоспособность» в современных экономических исследованиях должно учитывать направленность конкурентной борьбы на потребителей, а также доступность и качество ресурсов. Конкурентоспособность потенциала имеет двойной характер, который объединяет в себе сферу как конкурентных отношений, так и наличие устойчивости. Конкурентный потенциал предприятия является комплексным и относительным понятием, его уровень определяется конкурентоспособностью его составляющих и взаимосвязями между ними. Он формируется элементами экономического потенциала, наращается в соответствии с тенденциями в управлении потенциалом развития и реализуется в согласно условиям рынка. Таким образом, понятие «управление потенциалом предприятия» определяется как совокупность внутренних и внешних экономических возможностей предприятия. Первые формируются под влиянием эффективности систем управления ресурсами, производства, качества, безопасности, конкурентоспособности, а внешние определяются уровнем конкуренции рыночной среды, инновациями и информатизацией.

Ключевые слова: потенциал конкурентоспособности, развитие, теория конкуренции, предприятие.

*Galina Kucheruk, Doctor of Economics, professor.
(Head of the «Logistics», State Economic and Technological University
of Transport)*

*Marina Galkevich
(a senior teacher Kiliya transport college Kiev State Academy
of Water Transport hetman P. Konashevich Sagaydachny)*

A DEFINITION OF CONCEPT "COMPETITIV'S POTENTIAL" AND HIS PLACE IN THE THEORY OF COMPETITION

In article are considered a basic concepts of competition's theory, their place, role and communication with the competitive potential of an enterprises in management of development of potential. In modern economic researches the concept "competitiveness" may be considering an orientation of competitive fight on consumers, and also availability and quality of resources. Competitiv's potential has a double character, which in itself unites the sphere of competitive relations, and stability existence. Competitive capacity of the enterprise is complex and relative concept, its level is defined by competitiveness of its components and interrelations between them. He's formed by elements of economic potential, increased according to tendencies in management of the potential of development and realized in agreement with conditions of the market. Thus, the concept "management of the capacity of the enterprise" is defined as set of internal and external economic opportunities of the enterprise. The first are formed under the influence of efficiency of control resources systems, production, quality, safety, competitiveness, and external are defined by the level of the competition of the market environment, innovations and informatization.

Keywords: a competitiv's potential, a development, a theory of competition, an enterprise.

Актуальність проблеми. Процеси розвитку потенціалу конкурентоспроможності, їх методологічне обґрунтування та практична реалізація набувають все більшого значення в період встановлення інформаційного суспільства та інноваційної економіки, ключовими конкурентними перевагами яких є володіння знаннями та інформацією, інноваційний прогрес, енергозбереження. Однією з головних причин недостатньої конкурентоспроможності українських підприємств в сучасних умовах є нездатність боротися за розширення своєї частки на внутрішньому та зовнішньому ринках, просувати свої товари та завойовувати нового споживача, а тому підвищення конкурентоспроможності має стати найважливішим пріоритетом економічної політики України.

Мета дослідження. Метою проведеного в статті дослідження було визначення поняття «потенціал конкурентоспроможності», визначення місця і ролі даної економічної категорії в теорії управління конкурентоспроможністю підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми поліпшення конкурентоспроможності підприємств розглядаються в працях зарубіжних і вітчизняних вчених: Г. Азоева [1], І. Ансоффа [3], Л. Балабанової [6], А.Є. Воронкової [8], В. Гейця [9], В. Герасимчука [10], В. Диканя [12], Є. Лапіна [17], О. Тридіда [23], Х. Р. Фатхутдінова [24], В. Шинкаренка [26] та інших.

Проведене дослідження свідчить про неоднозначність у тлумаченні понять, пов'язаних з конкурентоспроможністю підприємства, наявність різних трактувань залежно від освітлення поставлених в них питань. Крім того не враховується стратегічне спрямування та вплив конкуренції на розвиток підприємств і його потенціал. Не достатньо розкрито поняття «потенціал конкурентоспроможності», його місце і роль в теорії конкуренції

Виклад основного матеріалу дослідження. Конкуренція є невід'ємною частиною економічного життя країни. У Законі України «Про захист економічної конкуренції» вона визначається як «змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку» [13]

На думку автора поняття «конкурентоспроможність» в сучасних економічних дослідженнях повинно враховувати спрямованість конкурентної боротьби на споживачів (їх потреби та ресурсні можливості), конкурентів (основні тенденції в розвитку ринку) та доступність і якість ресурсів. На поняття «конкурентоспроможність підприємства» впливає ринкова вартість та динаміка капіталізації, що формують інвестиційну привабливість і гудвіл, визначають зовнішні економічні можливості розвитку продуктів та інноваційного оновлення.

Аналіз існуючих визначень поняття «конкурентостійкості» дозволив дійти висновку, що не зважаючи на певні відмінності у трактуванні, майже усі науковці вказують на подвійний характер цього поняття, яке об'єднує в собі як сферу конкурентних відносин, так і наявність стійкості, яка є первинною якістю будь-якої системи й об'єднує такі властивості як міцність, стійкість до дії зовнішніх чинників, захищеність, стабільність, надійність, «живучість» тощо.

Одним з факторів успіху підприємства на ринку є ефективно обрана конкурентна стратегія. В економічній літературі міститься багато різноманітних визначень щодо сутності поняття «конкурентна стратегія». Так, наприклад В. І. Аранчій, С. П. Зоря, А. О. Лантух зазначають, що конкурентна стратегія – комплекс взаємопов'язаних заходів, що ґрунтуються на внутрішніх конкурентних перевагах та вмінні підприємства нейтралізувати вплив зовнішніх факторів із максимальною вигодою для себе з метою отримання пріоритетних переваг у веденні конкурентної боротьби за завоювання та утримання міцних позицій на ринку, досягнення, підвищення чи збереження бажаного рівня конкурентоспроможності [4, с. 5]. Ю. І. Кулиняк розглядає конкурентну стратегію, як комплекс заходів, які ґрунтуються на конкурентних перевагах і впроваджуються організацією з метою досягнення та утримання вигідної конкурентної позиції та нейтралізують вплив конкурентних сил [16, с. 94].

Оскільки конкурентний потенціал має проявлятися в конкурентоспроможності підприємства, виникає необхідність дослідити його як економічну категорію та взаємозв'язок з науковим трактуванням потенціалу конкурентоспроможності. З проведених досліджень видно, що трактування категорії «конкурентний потенціал» зазнало істотних змін від визначення його як сукупності ресурсів і можливостей і

частини загального потенціалу до розуміння його як набору ключових факторів успіху і складових, що володіють інноваційністю та адаптивністю. [14]

Узагальнюючи досліджені визначення конкурентного потенціалу підприємства відмітимо такі його особливості [18]:

- конкурентний потенціал характеризує не внутрішні наявні та потенційні можливості підприємства, а визначається порівнянням із конкурентом, тобто є відносним поняттям (залежно від конкретного конкурента рівень конкурентоспроможності може бути різним);

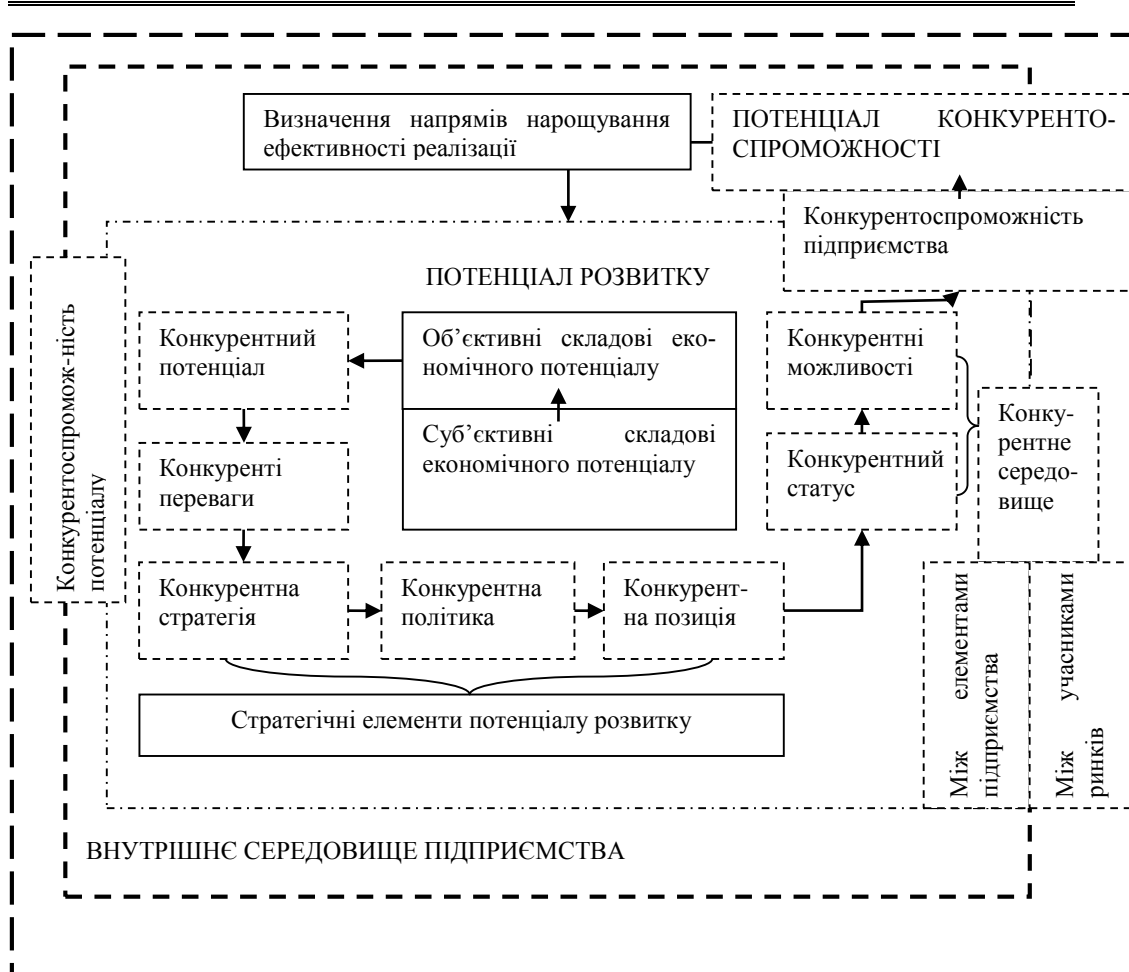
- є комплексним поняттям, оскільки відображає взаємодію всіх елементів, з яких він складається (виробничий, фінансовий, інноваційний, інформаційний, людський потенціал тощо);

- рівень конкурентоспроможності потенціалу підприємства визначається конкурентоспроможністю його складових та взаємозв'язками між ними.

Науковці, досліджуючи різні поняття теорії конкуренції, намагались визначити місце, роль та зв'язки між категоріями. Розглянуті результати досліджень Маркової В.Д., Матвєєва В.В., Барібіної О.Я. свідчать про намагання побудувати послідовність і виявити суб'єктний вплив на результати реалізації конкурентних переваг в зовнішньому або внутрішньому середовищі підприємства[7, 19, 20]. Необхідно зазначити, що розглянуті підходи не враховують потенційних внутрішніх та зовнішніх можливостей, недостатньо розкривають процеси взаємовпливу категорій теорії конкуренції.

Матвєєв В.В. відобразив співвідношення досліджуваних понять теорії конкуренції з урахуванням прямого і зворотного зв'язків між ними. Слід зазначити, що кожен з елементів автор наведеної моделі описав її як складну відкриту систему факторів, проте не вказано цілі управління та роль потенціалу підприємства у розвитку його економічних систем[20].

Автором пропонується описати взаємодію понять теорії конкуренції через формалізацію процесу розвитку в умовах конкурентного внутрішнього і зовнішнього середовищ, з урахуванням цілей стратегічного розвитку, ефективності підприємства при реалізації конкурентного потенціалу із використанням нарощеної конкурентоспроможності економічного потенціалу (рис.1)

- Основні категорії конкуренції, залучені до управління розвитком підприємства,
- потенціал розвитку підприємства,
- - - внутрішнє середовище підприємства,
- зовнішнє середовище підприємства.

Рис. 1. Місце та роль потенціалу конкурентоспроможності в управлінні потенціалом розвитку та напрямками забезпечення конкурентоспроможності*
 * розроблено автором

На думку автора дослідження внутрішнє середовище підприємства формує складові потенціалу розвитку та визначає напрями управління конкурентним потенціалом, стратегічними цілями нарощування конкурентоспроможності, нарощуючи при цьому конкурентну позицію, статус та можливості підприємства у ринкових конкурентних умовах. При цьому зовнішнє середовище визначає шляхом діагностики конкурентоспроможності економічного потенціалу напрями розвитку і змін в структурі потенціалу, шляхом впливу ринкових умов та тенденцій у змінах – напрями підвищення ефективності використання нарощеного потенціалу розвитку. Таким чином, потенціал конкурентоспроможності формується елементами економічного потенціалу, нарощується відповідно до тенденцій в управлінні потенціалом

ІНШІ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ

розвитку і реалізується відповідно до конкурентних умов на ринках. Дослідимо більш детально існуючі трактування потенціалу конкурентоспроможності (табл. 1).

Таблиця 1

Існуючі трактування поняття «потенціал конкурентоспроможності»*

Автор, джерело	Рік	Визначення поняття	Об'єкти дослідження, що характеризують потенціал конкурентоспроможності	Недоліки у трактуванні
Бачевський Б.С. [5]	2009	властивість носія забезпечити потреби ринку за кожною номенклатурною позицією продукції за обсягом, характеристиками, якістю та ціною в межах виробничого та економічного потенціалу підприємства на певному рівні: вище, нижче або на рівні конкурентів з урахуванням рівня використання існуючої властивості щодо конкурентоспроможності та потенціалу її розвитку	Конкурентоспроможність, конкурентні переваги, потенціал розвитку.	Орієнтація в управлінні на споживачів та конкурентів, що не враховує процеси забезпечення ефективної реалізації потенціалу розвитку
Чобіток В.І., Прохорова В.В. [22]	2011	- визначається з урахуванням динаміки підприємства, рівень якої залежить від розподілу фінансових ресурсів між підтримкою існуючого потенціалу, та потенціалу розвитку; - забезпечується відповідними властивостями системи виробництва та реалізації продукції — виробничим та економічним потенціалом підприємства; - передбачає вибір цінової, нецінової або змішаної стратегії конкуренції, заходи щодо збільшення використання існуючого потенціалу (виробничого, економічного), і заходи по втіленню потенціалу розвитку	Динаміка конкурентного розвитку підприємства, Конкурентні стратегії	Орієнтуючись на внутрішні можливості, недостатньо враховано потреби споживачів та зовнішні конкурентні умови.
Гура В.Л. [11, с. 10]	2011	це сукупність наявних ресурсів, можливостей та компетенцій для формування та реалізації конкурентних переваг підприємства	Конкурентні переваги в системі складових потенціалу	Прирівнюється до конкурентного потенціалу
Амосов О.Ю. [2]	2011	Розглядається з точки зору власних можливостей підприємства, які враховують ефективність використання ресурсів, а також міру залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування	Внутрішнє та зовнішнє середовище	Враховується в зовнішньому середовищі лише фінансова складова

ІНШІ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ

Князик Ю.М., Лебідь Т.В. [15]	2011	Здатність використовувати наявні та потенційні можливості середовища функціонування підприємства для розвитку існуючих конкурентних переваг та створення нових на всіх рівнях управління конкурентоспроможністю у довготривалій перспективі	Конкурентні переваги, можливості, конкурентоспроможність	Не описано спрямованість на ефективність довгострокового управління конкурентними перевагами
Причепя І. В. [21]	2014	Забезпечується шляхом формування певного набору унікальних конкурентних переваг у поєднанні з оптимальною стратегією їх розвитку, що забезпечить господарюючому суб'єкту стійку конкурентоспроможність на ринку та можливості для економічного зростання в довгостроковій перспективі.	Конкурентні переваги, конкурентна стратегія	Потребує уточнення щодо врахування ризиків реалізації інноваційних конкурентних переваг.

**розроблено автором*

Бачевський Б.Є., Заблодська І.В., Решетняк О.О. додержуються концепції, згідно з якою потенціал — це властивість носія, то логічно розглядати все ж таки саме «потенціал конкурентоспроможності підприємства». Виходячи з цього потенціал конкурентоспроможності підприємства — це властивість носія забезпечити потреби ринку за кожною номенклатурною позицією продукції за обсягом, характеристиками, якістю та ціною в межах виробничого та економічного потенціалу підприємства на певному рівні: вище, нижче або на рівні конкурентів з урахуванням рівня використання існуючої властивості щодо конкурентоспроможності та потенціалу її розвитку. Потенціал конкурентоспроможності не є властивістю лише даного підприємства або абсолютною величиною. Даний вид потенціалу визначається лише у порівнянні з конкурентами, тобто він відносний. [5] Коли підприємство не в змозі забезпечити вказані умови, воно не конкурентоспроможне. Потенціал конкурентоспроможності, як і будь-який інший потенціал, згідно розглянутого авторами підходу, має внутрішню структуру, де виділяється базовий, реалізований та потенціал розвитку. Саме за цими характеристиками потенціал відрізняється від конкурентоспроможності як такої, що визначається за фактом на момент оцінки. У ході дослідження потенціалу потрібно оцінити, якою взагалі може бути конкурентоспроможність підприємства, якщо використати увесь існуючий потенціал конкурентоспроможності та втілити потенціал її розвитку.

Із наведеного вище витікають також і відмінні риси потенціалу конкурентоспроможності від традиційного трактування категорії «конкурентоспроможності підприємства»:

1. Потенціал конкурентоспроможності підприємства має внутрішню структуру, за якою можна виділити існуючий, використовуваний, зарезервований, надлишковий та потенціал розвитку. За цим переліком використовуваний (або задіяний) потенціал за змістом найбільш відповідає традиційному терміну «конкурентоспроможність підприємства».

2. Потенціал конкурентоспроможності виникає як нова якість носія у взаємодії виробничого (що відображають переважно характеристики об'єкту) та економічного (що більш враховує зовнішній вплив) потенціалів, тоді як «конкурентоспроможність підприємства» побудована на властивостях «моделі п'яти сил конкуренції»,

де підприємство розглядається лише як вже сформований учасник загального процесу конкурентної боротьби.

3. Потенціал конкурентоспроможності визначається з урахуванням динаміки морального та фізичного зносу носія, рівень яких у свою чергу залежить від розподілу фінансових ресурсів між підтримкою існуючого потенціалу, та потенціалу розвитку. «Конкурентоспроможність підприємства» приймає існуючий рівень як даність, і тому може слугувати як інструмент аналізу поведінки підприємства у конкурентному середовищі, й дуже обмежено — щодо внутрішніх причин відставання підприємства. [5]

Думки Бачевського Б.С., Заблудської І.В., Решетняк О.О. дотримується Амосов О.Ю., який зазначає, що потенціал конкурентоспроможності можна розглядати з точки зору власних можливостей підприємства, які враховують ефективність використання ресурсів, а також міру залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування[2]. Такі ж трактування та тези повторює Цибульська Е.І. [25].

Князик Ю.М. та Лебідь Т.В. зазначають, «потенціал конкурентоспроможності – це здатність використовувати наявні та потенційні можливості середовища функціонування підприємства для розвитку існуючих конкурентних переваг та створення нових на всіх рівнях управління конкурентоспроможністю у довготривалій перспективі» [15 ст. 50].

На думку І. В. Причепа потенціал конкурентоспроможності підприємство може забезпечити шляхом формування певного набору унікальних конкурентних переваг у поєднанні з оптимальною стратегією їх розвитку, що забезпечить господарюючому суб'єкту стійку конкурентоспроможність на ринку та можливості для економічного зростання в довгостроковій перспективі. [21].

Отже, потенціал конкурентоспроможності – це сукупність внутрішніх економічних можливостей підприємства, сформованих ефективністю систем управління ресурсами, виробництвом, якістю, безпекою, конкурентоспроможністю на підприємстві, та зовнішніх можливостей, сформованих конкурентоспроможністю підприємства, рівнем конкуренції ринкового середовища, динамікою інноваційності та інформатизації, що в процесі взаємодії та взаємоузгодженості спрямовані на забезпечення ефективності реалізації сформованого підприємством потенціалу розвитку, нарощування вартості та ринкової привабливості підприємства

Особливостями потенціалу конкурентоспроможності є:

- являється сукупністю можливостей і внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства,
- визначається шляхом аналізу конкурентоспроможності та діагностики конкурентних переваг,
- вартісна оцінка проводиться з урахуванням ринкових факторів,
- спрямований на ефективність реалізації потенціалу розвитку,
- формується у внутрішньому середовищі, але реалізується у зовнішньому (ринковому) середовищі підприємства,
- впливає на ринкову вартість активів та процеси капіталізації шляхом формування гудвілу, конкурентних стратегій,
- залежить від політики управління якістю продукції та інноваційними процесами, при цьому важливо враховувати рівень економічних ризиків та витрат,
- відображає здатність до найефективнішого управління реалізацією нарощеного потенціалу в ринкових умовах, основану на взаємодії внутрішніх та зовнішніх економічних можливостях.

Висновки та пропозиції. Отже проведені дослідження дозволили виділити особливості управління потенціалом конкурентоспроможності, що визначений автором як сукупність внутрішніх економічних можливостей підприємства, сформованих ефективністю систем управління ресурсами, виробництвом, якістю, безпекою, конкурентоспроможністю на підприємстві, та зовнішніх можливостей, сформованих конкурентоспроможністю підприємства, рівнем конкуренції ринкового середовища, динамікою інноваційності та інформатизації, що в процесі взаємодії та взаємоузгодженості спрямовані на забезпечення ефективності реалізації сформованого підприємством потенціалу розвитку, нарощування вартості та ринкової привабливості підприємства.

Подальші дослідження автор пов'язує з роллю потенціалу конкурентоспроможності в процесах забезпечення ефективності потенціалу розвитку та його реалізації на підприємствах транспортної галузі України.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Азов Г. Л.* Конкуренция: анализ, стратегия и практика / Г. Л. Азов. — М. : Центр экономики и маркетинга, 1996. — 208 с
2. *Амосов О.Ю.* Оцінка потенціалу конкурентоспроможності як основного аспекту розвитку підприємства // Проблеми економіки. — 2011. — № 3, — С. 79-83
3. *Ансофф И.* Новая корпоративная стратегия / Игорь Ансофф ; [пер. с англ.] ; при содействии Э. Дж. Макдоннелла. — СПб. : Питер, 1999. — 414 с
4. *Аранчій В. І.* Теоретичні аспекти формування конкурентних стратегій аграрних підприємств / Аранчій В. І., Зоря С. П., Лантух А. О. / Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. — Полтава : ПДАА. — 2012. — Т. 3, № 2 — С. 3–7.
5. *Бачевський Б.С.* Потенціал та розвиток підприємства [Текст] : навч. посіб. / Б.С. Бачевський, І.В. Заблудська, О.О. Решетняк; за ред. Б.С. Бачевського — К.: Центр навч. літ-ри, 2009. — 396 с.
6. *Балабанова Л. Д.* Організація праці менеджера: навч. посіб. / Л. Д. Балабанова, О. В. Сардак. — К. : ВД «Професіонал», 2004. — 304 с
7. *Барібіна О.Я.* Теорія і генезис категорії «конкурентний потенціал» //
8. *Воронкова А. Э.* Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация: монография / А. Э. Воронкова. — Луганск : Изд-во Восточноукраинского национального ун-та, 2000. — 315 с
9. *Гейць В. М.* Трансформаційні процеси та економічне зростання в Україні / [Гейць В. М., Скрипниченко М. І., Приходько Т. І., Дем'яненко В. В., Тіменко Н. М.]; НАН України; Інститут економічного прогнозування ; [В. М. Гейць (ред.)]. —Х. : Форт, 2003. — 440 с.
10. *Герасимчук В. Г.* Стратегічне управління підприємством. Графічне моделювання : навч. посіб. / В. Г. Герасимчук. — К. : КНЕУ, 2000. — 360 с
11. *Гура В.Л.* формування та реалізація потенціалу конкурентоспроможності підприємств молокопереробної галузі України/ автореф. на здобуття наук. ступеня к.е.н.. — К.: КНУ ім. Т.Г. Шевченка, 2011. — 24 с.
12. *Дикань В. Л.* Забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств в умовах міжнародних транспортних коридорів: моногр. / В. Л. Дикань, М. І. Данько, Н. В. Якименко — Харків: УкрДАЗТ, 2008. — 170 с
13. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11 січня 2001 року № 2210-III // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 12.
14. *Карачина Н.П., Перцата Л.І.* Конкурентний потенціал та його роль у формуванні конкурентоспроможності підприємства // Економічний простір. -2014. — №86. — С. 164-172
15. *Князик Ю.М., Лебідь Т.В.* Вплив маркетингових чинників на формування конкурентоспроможності промислових підприємств // Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". — 2006. — № 570. — С. 86-90
16. *Кулиняк Ю. І.* Проблеми визначення сутності конкурентної стратегії організації / Ю. І. Кулиняк // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». — 2011. — № 714. — С. 87–95

17. *Латин Е. В.* Экономический потенциал предприятия : монография / Е. В. Латин. – Сумы : Университетская книга, 2002. – 310 с.
18. *Лужецький А.І.* Ідентифікація економічної категорії “конкурентоспроможний потенціал підприємства” та його структура// Вісник Хмельницького національного університету – 2014, – № 3. Т. 3. – С. 188 – 190.
19. *Маркова В. Д.* Маркетинг услуг / В. Д. Маркова. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 128 с.
20. *Матвеев В.В.* Система понять, які характеризують конкурентний стан підприємства// Інтелект ХХІ – № 2 ‘2014. – С. 55-62.
21. *Причена І. В.* Інноваційні пріоритети формування стратегічних конкурентних переваг підприємства// Ефективна економіка. – №3, 2014. – режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2868>
22. *Прохорова В.В.* Потенціал конкурентоспроможності підприємства: теоретичний аспект / В.В. Прохорова, В.І. Чобіток // Научно – практический журнал «Экономика и управление». – 2011. – №6 – С. 26-34.
23. *Тридід О.М.* Організаційно-економічний механізм розвитку підприємства: моногр. / О.М. Тридід. -Харків: ХДЕУ, 2008. – 364 с.
24. *Фатхутдинов Р. А.* Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление – М.: ИНФРА – М, 2000. – 312 с.
25. *Цибульська Е. І.* Управління потенціалом підприємства : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл., які навчаються за спец. економіка підприємства / Е. І. Цибульська; Нар. укр. акад. – Х. : Вид-во НУА, 2011. – 384 с.
26. *Шинкаренко В.Г.* Управление конкурентоспособностью предприятия: Монография – Х.: ХНАДУ, 2003. – 186 с.

REFERENCES

1. *Azoev G. L.* Konkurentsya: analiz, strategiya i praktika / G. L. Azoev. – M.: Tsentr ekonomiki i marketinga, 1996. – 208 s.
2. *Amosov O.Y.* Otsinka potentsialu konkur entospromozhnosti yak osnovnogo aspektu rozvitku pidpriemstva// Problemi ekonomiki. – 2011. – № 3, – S. 79-83.
3. *Ansoff I.* Novaya korporativnaya strategiya / Igor’ Ansoff ; [per. s angl.] ; pri sodeystvii E. Dzh. Makdonnella. – SPb. : Piter, 1999. – 414 s.
4. *Aranchiy V. I.* Teoretichni aspekti formuvannya konkurentnikh strategiy agrarnikh pidpriemstv / Aranchiy V. I., Zorya S. P., Lantukh A. O. / Naukovi pratsi Poltav’s’koї derzhavnoї agrarnoї akademii. – Poltava : PDAA. – 2012. – Т. 3, № 2 – S. 3–7.
5. *Bachevs’kiy B.C.* Potentsial ta rozvitok pidpriemstva [Tekst]: navch. posib./ B.C. Bachevs’kiy, I.V. Zablods’kak, O.O. Reshetnyak; za red. B.C. Bachevs’kogo – K.: Tsentr navch. lit-ri, 2009. – 396 s.
6. *Balabanova L. D.* Organizatsiya pratsi menezhera: navch. posib. / L. D. Balabanova, O. V. Sardak. – K. : VD «Profesional», 2004. – 304 s.
7. *Baribina O.Y.* Teoriya i genezis kategorii «konkurentniy potentsial» //
8. *Voronkova A. E.* Strategicheskoe upravlenie konkurentosposobnym potentsialom predpriyatiya: diagnostika i organizatsiya : monografiya / A. E. Voronkova. – Lugansk : Izd-vo Vostochno-ukrainskogo natsional’nogo un-ta, 2000. – 315 s
9. *Geyts’ V. M.* Transformatsiyni protsesi ta ekonomichne zrostannya v Ukraїni / [Geyts’ V. M., Skripnichenko M. I., Prikhod’ko T. I., Dem’yanenko V. V., Timenko N. M.]; NAN Ukraїni ; Institut ekonomichnogo prognozuvannya; [V. M. Geyts’ (red.)]. – Kh. : Fort, 2003. – 440 s.
10. *Gerasimchuk V. G.* Strategichne upravlinnya pidpriemstvom. Grafichne modelyuvannya : navch. posib. / V. G. Gerasimchuk. – K. : KNEU, 2000. – 360 s
11. *Gura V.L.* formuvannya ta realizatsiya potentsialu konkurentospromozhnosti pidpriemstv molokopererobnoї galuzi Ukraїni/ avtoref. na zdobuttya nauk. stupenya k.e.n. – K.: KNU im. T.G. Shevchenka, 2011. – 24 s.
12. *Dikan’ V. L.* Zabezpechennya konkurentospromozhnosti promislivikh pidpriemstv v umovakh mizhnarodnikh transportnikh koridoriv: monogr. / V. L. Dikan’, M. I. Dan’ko, N. V. Yakimenko – Kharkiv: UkrDAZT, 2008. – 170 s
13. Закон України “Pro zakhist ekonomichnoї konkurentsii” vid 11 sichnya 2001 roku № 2210-III // Vidomosti Verkhovnoї Radi Ukraїni. – 2001. – № 12.

14. *Karachina N.P., Pertsata L.I.* Konkurentniy potentsial ta yogo rol' u formuvanni konkurentospromozhnosti pidpriemstva// Ekonomichniy prostir. – 2014. – №86. – S. 164-172
15. *Knyazik Yu.M., Lebid' T.V.* Vpliv marketingovikh chinnikov na formuvannya konkurentospromozhnosti promislovikh pidpriemstv// Visn. Nats. un-tu "L'viv. politehnika". – 2006. – № 570. – S. 86-90.
16. *Kulinyak Yu. I.* Problemi viznachennya sutnosti konkurentnoï strategii organizatsii / Yu. I. Kulinyak // Visn. Nats. un-tu «L'viv. politehnika». – 2011. – № 714. – S. 87–95.
17. *Lapin E. V.* Ekonomicheskyy potentsial predpriyatiya : monografiya / E. V. Lapin. – Sumy : Universitetskaya kniga, 2002. – 310 s.
18. *Luzhets'kiy A.I.* Identifikatsiya ekonomichnoï kategorii “konkurentospromozhniy potentsial pidpriemstva” ta yogo struktura// Visnik Khmel'nits'kogo natsional'nogo universitetu – 2014, – № 3. Т. 3. – S. 188-190.
19. *Markova, V. D.* Marketing uslug / V. D. Markova. – M.: Finansy i statistika, 1996. – 128 s.
20. *Matveev V.V.* Sistema ponyat', yaki kharakterizuyut' konkurentniy stan pidpriemstva// Intelekt XXI – № 2 '2014. – S. 55-62.
21. *Prichepa I. V.* Innovatsiyni prioriteti formuvannya strategichnikh konkurentnikh perevag pidpriemstva // Efektivna ekonomika. – №3, 2014. – rezhim dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2868>.
22. *Prokhorova V.V.* Potentsial konkurentospromozhnosti pidpriemstva: teoretichniy aspekt / V.V. Prokhorova, V.I. Chobitok // Nauchno – prakticheskiy zhurnal «Ekonomika i upravlenie». – 2011. – №6 – S. 26-34.
23. *Tridid O.M.* Organizatsiyno-ekonomichniy mekhanizm rozvitku pidpriemstva: monogr. / O.M. Tridid. -Kharkiv: KhDEU, 2008. – 364 s.
24. *Fatkhutdinov R. A.* Konkurentosposobnost': ekonomika, strategiya, upravlenie – M.: INFRA – M , 2000. – 312 s
25. *Tsibul's'ka E. I.* Upravlinnya potentsialom pidpriemstva : navch. posib. dlya stud. vishchikh navch. zakl., yaki navchayut'sya za spets. ekonomika pidpriemstva / E. I. Tsibul's'ka; Nar. ukr. akad. – Kh. : Vid-vo NUA, 2011. -384 s.
26. *Shinkarenko V.G.* Upravlenie konkurentosposobnost'yu predpriyatiya: Monografiya – Kh.: KhNADU, 2003. – 186 s.